

ชื่อเรื่อง : วัฒนธรรมของหมู่บ้านในชนบท : ศึกษาเฉพาะกรณีหมู่บ้าน
ในตำบลชัยนาม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัย : นางรัชณี รอดฉาย

ที่ปรึกษา : รศ.สมศักดิ์ ศรีสิงห์, รศ.วราวรรณ ตั้งตระการพงษ์,
ผศ.เอกรินทร์ สุนทรพงศ์

ประเภทบทนิพนธ์ : วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ไทยคดีศึกษา เน้นสังคมศาสตร์), 2541.

การวิจัยเรื่องวัฒนธรรมของหมู่บ้านชนบทในเขตตำบลชัยนาม อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพทั่วไป ประวัติความเป็นมา ความเชื่อ ประเพณี การละเล่น ศิลปกรรมของหมู่บ้าน และบันทึกข้อมูลทางวัฒนธรรมไว้เป็นหลักฐาน การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลเอกสารและปฏิบัติงานภาคสนามด้วยการ สัมภาษณ์เป็นเวลา 4 ปี โดยเริ่มตั้งแต่เดือนตุลาคม 2537 ถึงเดือนเมษายน 2541

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพทั่วไปและประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านชัยนามเป็นตำบลหนึ่งของอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ตั้งอยู่ทางทิศ ตะวันออกของอำเภอ พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีภูเขาทางตอนเหนือและตอนใต้ของตำบล ส่วนใหญ่ใช้เพื่อการเกษตรกรรม ประชาชนนับถือศาสนาพุทธ มีวัด 3 วัด คือ วัดชัยนาม วัดเขื่อน้อย วัดเกาะแก้ว มีโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนวัดบ้านชัยนาม โรงเรียนบ้านบึงพร้าว โรงเรียนราษฎร์อุปถัมภ์ และมีโรงเรียนสังกัด กรมสามัญศึกษา 1 โรงเรียน คือโรงเรียนวังทองพิทยาคม แบ่งการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน มีประชากร 4,034 คน 1,153 ครัวเรือน เป็นชาย 1,965 คน เป็นหญิง 2,069 คน ประชาชน มีฐานะยากจน เส้นทางคมนาคมใช้เส้นทางบกโดยรถจักรยานยนต์ รถโดยสารประจำทาง จักรยาน

หมู่บ้านแห่งนี้เป็นหมู่บ้านเก่าแก่ ผู้คนได้ตั้งหลักแหล่งเป็นหมู่บ้านมาไม่น้อยกว่า 140 ปี การตั้งชื่อหมู่บ้านเรียกตามลักษณะภูมิประเทศ พืชพรรณไม้ ลักษณะแหล่งน้ำ เป็น กลุ่มชนที่ผสมผสานระหว่างกลุ่มผู้อยู่เดิมกับผู้อพยพมาอยู่ใหม่

2. วัฒนธรรมของหมู่บ้าน จากการศึกษาที่มีการปฏิบัติดังนี้

2.1 วัฒนธรรมความเป็นอยู่

2.1.1 วัฒนธรรมการเลือกทำเลที่อยู่อาศัย คำนึงถึงเส้นทางการคมนาคมมากที่สุด รองลงมาคำนึงถึงเพื่อนบ้านใกล้เคียง น้อยที่สุดคำนึงถึงที่ทำงานของตนเอง

2.1.2 วัฒนธรรมการประกอบอาชีพ มีหลากหลายมากที่สุดคือ การทำนา รองลงมาได้แก่ การรับราชการ ทำไร่ ทำสวน รับจ้าง ค้าขาย ลูกจ้างประจำตามโรงงาน อาชีพเก่าแก่ คือการทำนา อาศัยน้ำฝนตามธรรมชาติและน้ำจากพลังไฟฟ้า ใช้ปฎิวัติศาสตร์และเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้าช่วย ดันทุนการผลิตสูง ราคาขึ้นอยู่กับผู้ซื้อ

2.1.3 วัฒนธรรมด้านการกิน รับประทานข้าวเจ้าเป็นอาหารหลัก มีอาหารเสริมบ้างเล็กน้อย นิยมอาหารรสจัดตามท้องถิ่น โดยซื้อมาจากร้านค้าและปลูกเอง อุปกรณ์งานครัวมีแบบเก่าและแบบใหม่คือ เตาถ่าน เตาแก๊ส ไฟฟ้า

2.1.4 วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย ทั้งชายหญิงทุกวัยนิยมความเรียบง่าย แต่งกายตามสมัยนิยมมากที่สุด ไม่มีชุดประจำถิ่น จะพิถีพิถันเมื่อต้องการออกนอกบ้านหรือร่วมงานเทศกาลและกิจกรรมทางสังคม

2.1.5 วัฒนธรรมด้านการแพทย์ เมื่อเจ็บป่วยจะหาหมอรักษาที่โรงพยาบาลมากที่สุด ถ้ามีอาการเล็กน้อย เช่น ปวดศีรษะ ปวดท้อง ท้องเสีย รักษาด้วยการซื้อยาจากร้านค้าในตลาดและรักษาด้วยพืชสมุนไพรตามแผนโบราณ

2.1.6 วัฒนธรรมด้านการคมนาคม ส่วนมากใช้รถจักรยานยนต์ รองลงมา รถโดยสารประจำทาง น้อยที่สุด คือการเดินทางด้วยเท้า

2.2 วัฒนธรรมความเชื่อที่ปฏิบัติประจำมากที่สุดคือความเชื่อเรื่องการปลูกสร้างบ้าน คูศุภยาม วัน เดือน ปี ปลูก เชื่อมเกี่ยวกับเรื่องเครื่องรางของขลัง การสะเดาะเคราะห์ การสร้างศาลพระภูมิ

2.3 วัฒนธรรมประเพณีเทศกาล มีการปฏิบัติกิจกรรมเกี่ยวกับวิถีชีวิตประจำ เช่น ประเพณีทำบุญสงกรานต์มากที่สุด รองลงมาคือการสรงน้ำพระ การรดน้ำดำหัวผู้สูงอายุ และการทำบุญตรุษ

2.4 วัฒนธรรมประเพณีศาสนา มีการปฏิบัติกิจกรรมประจำสัมพันธ์กับศาสนา เช่น การทอดกฐิน การทอดผ้าป่า การทำบุญวันเข้าพรรษา วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา เป็นต้น

2.5 วัฒนธรรมประเพณีในครอบครัวที่ปฏิบัติเป็นประจำมากที่สุดเป็นการจัดงานศพ การคลอดบุตรกับหมอที่โรงพยาบาล อยู่ไฟโดยใช้กระดิกน้ำร้อน การบวชพระ การแต่งงาน เป็นต้น

2.6 วัฒนธรรมประเพณีเกี่ยวกับอาชีพ ประชาชนทั้งชายหญิงประกอบอาชีพหลากหลาย เช่น ทำนา ทำไร่ ทำสวน ค้าขาย รับจ้างตามโรงงานอุตสาหกรรม อาชีพเก่าแก่คือ การทำนา มีการปฏิบัติกิจกรรมประจำ เช่น การทอกระยาสารท การเซ่นเจ้าที่ การแรกนา เป็นต้น

2.7 วัฒนธรรมประเพณีการเล่น กิจกรรมที่ปฏิบัติเป็นประจำ ลูกแก้ว การเล่นหมากเก็บ สถานที่เล่นได้แก่ โรงเรียน และที่บ้าน เป็นกีฬาในร่ม

2.8 วัฒนธรรมด้านศิลปะ มีงาน 4 ประเภท คือ จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม เครื่องมือเครื่องใช้ในการจับสัตว์ ลักษณะงานเรียบง่ายเน้นประโยชน์การใช้สอย ทำเองและซื้อจากร้านค้า